

MALİ ANALİZ TEKNİKLERİ VE SEKTÖREL FARKLILIKLARI ALANINDA KAVRAMSAL BİR İNCELEME

Adem Altay¹

ÖZET

Mali analizde temel amaç, işletmenin mali yapısı ve diğer işletmecilik faaliyetlerine ilişkin genel bir fikir edinmek ve bu kapsamda; işletmenin geçmiş, mevcut ve gelecekteki performansı hakkında bilgi edinmektir. Bu amaca yönelik olarak çok farklı çeşit ve kapsamda analiz yöntemleri kullanılmaktadır. Analizler hem muhasebe verilerine bağlı olarak yapılabilirken, bu tablolardan elde edilen göstergelerden (oran ve yüzdeler gibi) hareketle ekonometrik analizler de yapılabilir. Çalışma kapsamında finans, hava ve sağlık sektörlerinde yaygın olarak kullanılan oran türleri incelenmiş yurt içi ve yurt dışı literatür taranarak gruplandırılmış ve özet halinde tablolaştırılmıştır. Yapılan inceleme sonuçlarına göre sektörlerde kullanılan oranların hem sayısının hem de türünün farklılaştığı tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: mali analiz, finansal rasyolar, işletme performansı

A CONCEPTUAL INVESTIGATION IN FINANCIAL ANALYSIS TECHNIQUES AND SECTORAL DIFFERENCES

ABSTRACT

The main objective of financial analysis is to form a general idea of the financial structure and other business activities of organizations, and in this perspective, to learn about the past, present, and future performance of these organizations. There are many different types and methods of analyses utilized for this objective. Analyses can be done based on the accounting data, and econometric analyses can be performed by using some indicators (such as the odds and percentages) obtained from these tables. Within the scope of the study, the types of rates widely used in finance, air and health sectors were examined and grouped and summarized in tables based upon the domestic and foreign literature. According to the results of the surveys conducted, it was observed that both the number and the types of the rates used in these sectors were significantly different from each other.

Key Words: financial analysis, financial ratios, business performance

1. GİRİŞ

1.1. Mali Analiz Teknikleri

Genel olarak analiz, herhangi bir konuyu önceden belirlenen koşullar altında çeşitli yönleri ile incelemek ve sonuca varmaktır. Analiz, mikro ya da makro seviyede olabilir. Örneğin, bir işletmenin karlılık analizi mikro açıdan, sermaye piyasalarının gelişme analizi makro açıdan yapılan analizlerdir (Çetiner, 2007: 7).

---

¹ Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu, Bankacılık Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi
adademaltay2014@gmail.com

Mali tablolar, işletmenin mali durumunu ve faaliyet sonuçlarına ilişkin önemli bilgiler verirler. Bu bilgilerin analizi ve yorumu yapılmadan, işletmenin durumunu ve sonuçlarını anlamak mümkün değildir. Bu nedenle mali tablolarda yer alan çeşitli kalemler arasında, karşılaştırmalar, yüzdeler ve oranlar yoluyla bağlantılar kurulur ve bu kurulan bağlantılar sayesinde gerekli analiz ve yorumlar yapılabilir. Böylece işletmenin geçmişteki ve şimdiki mali durumu ve faaliyet sonuçları belirlenecek ve buna göre de işletmenin geleceği hakkında tahminde bulunulacaktır (Çetiner, 2007:7).

Mali analiz ile işletmenin faaliyetlerinde etkinlik ve başarı derecesi ölçülecek, hedeflerine ulaşmış ulaşmadığı belirlenecektir. Eğer amaçlarına ulaşmış ise bunun nedenleri açıklanacaktır. Mali analiz, geleceğe ait planlar hazırlamada, üretim ve fiyat politikasının izlenmesinde, işletme faaliyetlerinin denetim ve değerlendirilmesinde fayda sağlayacaktır. Bunun için bazı temel mali analiz tekniklerinden yararlanılır (Şamiloğlu ve Akgün, 2010:241).

1.2. Finansal Analiz Teknikleri

1. Karşılaştırmalı (mukayeseli) tablolar analizi (Yatay analiz)
2. Yüzde yöntemi ile analiz (Dikey analiz)
3. Eğilim yüzdeleri yöntemi ile analiz (Trend analizi)
4. Oran yöntemi ile analiz (Rasyo analizi)

1.2.1. Karşılaştırmalı Tablolar Analizi (Yatay Analiz)

Karşılaştırmalı tablolar analizi yöntemi, dinamik bir analiz türü olup, bu yöntemde finansal tablolardaki kalemler ve hesap grupları yıllar itibarıyla karşılaştırılmakta ve öngörülen değişiklikler incelenmektedir. Bu teknikte, her bir hesabın ve hesap grubunun artış veya azalışları hem tutar olarak hem de yüzde olarak belirlenmektedir. Yüzde olarak artış veya azalışı bulurken aşağıdaki formülden yararlanılmaktadır;

1.2.2. Yüzde Yöntemi ile Analiz (Dikey Analiz)

Dikey yüzdeler yöntemiyle analiz, bir işletmenin finansal durumunu ve faaliyet sonuçlarını izlemek amacıyla kullanılır. Bu analiz tekniğinin uygulanması ile, finansal tabloların kaynak ve varlık yapılarında yer alan her bir kalemin varlık ve kaynak yapısı toplamı içindeki yüzde oranı belirlenir (Akıncı ve Erdoğan, 1995: 231). Bu yöntemde, her tablo kalemi yüzde ile ifade edildiğinden tabloların anlaşılması ve yorumlanması kolay olmaktadır. Çünkü, mutlak rakamların okunması ve karşılaştırılması güç olduğundan, farklı işletmelerde aynı mutlak rakama sahip bir finansal tablo kaleminin toplam içindeki payı değişik ise taşıdığı anlam da değişecektir (Şamiloğlu ve Akgün, 2010: 234). Kısacası, yöntem aynı sektörde farklı büyüklükteki firmaların performanslarının karşılaştırılmasında kullanılan en önemli araçtır.

Dikey yüzdeler yöntemi, işletmeler arası karşılaştırmalar veya işletmenin sektör içindeki yerini belirleme açısından veya işletmenin finansal yapısında meydana gelen değişimleri izleme açısından faydalı bir araç niteliği taşır (Çabuk ve Lazol, 2009: 163).

Dikey analiz yönteminde hesaplamalar yapılırken finansal tablolarda yer alan her kalem aynı tabloda yer alan belirli bir kaleme veya toplam kısmına oranlanmakta ve bulunan yüzdelerle ifade edilmektedir. Başka bir deyişle, finansal tablolarda yer alan kalemin grup toplamı içindeki oranı hesaplanmaktadır (Şamiloğlu ve Akgün, 2010:234).

1.2.3 Eğilim Yüzdeleri Yöntemi ile Analiz (Trend Analizi)

Finansal tablolarda yer alan kalemlerin uzun bir süre içinde incelenmesi, birbirini izleyen yıllara göre gösterdikleri eğilimlerin belirlenmesi trend analizi ile yapılmaktadır. Trend analizi veya indeks yöntemi ismi ile de anılan yöntem, işletmede dinamik analiz yapılmasına olanak vermektedir. Bu yöntemin uygulanmasından gerekli yararın sağlanabilmesi için, oldukça uzun bir inceleme dönemi alınmalıdır. Eğilim yüzdeleri analizinde, işletmelerin finansal tablolarında yer alan kalemlerin dönemler arasında göstermiş olduğu artış veya azalışlar saptanmakta ve bu değişikliklerin temel yıla göre oransal önemleri ortaya konularak işletmenin gelişme yönü incelenmektedir. Bu yöntemden beklenen faydanın sağlanabilmesi için , işletmecilik açısından ve makro ekonomik olarak her yönüyle normal bir yılın seçilmesi çok önemlidir. BU şekilde seçilen baz yıldaki bilanço ve gelir tablosu rakamları 100

olarak Kabul edilir ve takip eden yıllardaki değişime göre endekslenerek grafiğe aktarılır.

1.2.4. Oran yöntemi ile analiz (Rasyo analizi)

Finansal tablolar analizinde kullanılan en yaygın yöntemlerden birisi de oran yöntemi ile analiz tekniğidir. Finansal oran, en basit haliyle, finansal tablolarda yer alan iki kalem arasındaki ilişkiyi ifade eden sayıdır. Bir başka ifade ile hesap veya hesap grupları arasında matematiksel ilişkiler kurularak işletmenin ekonomik ve mali yapısı ile kârlılık, çalışma durumu hakkında kanaate varılmaya çalışılmaktadır (Akdoğan ve Tenker, 2010:640).

İşletmenin geleceği ile ilgili tahminlerde bulunma amacı içeren oran analizi tekniğinde, çok miktarda finansal oran hesaplanabilmekle birlikte, kullanılan başlıca oranlar dört grupta toplanabilir.

1.2.4.1 Likidite Oranları

Likidite, işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeyebilme gücünü göstermek amacıyla kullanılan bir kavramdır (Alpugan ve Diğerleri, 1987: 352). Likidite kavramı varlıkların nakte dönüşebilme yeteneği olarak tanımlanabilir. Bu tanıma göre likidite kavramının, varlığın nakte dönüşmesindeki geçecek süre ile varlığın nakit olarak bulabileceği değerin korunması olmak üzere iki boyutundan söz etmek mümkündür (Aydın, Başar ve Coşkun, 2007: 176). Likidite finans yöneticisine verimlilik ve karlılık açısından gerçekleşen sonuçları önceden belli plan, standart ve bütçelerle karşılaştırma ve değerlendirme imkanı sağlamaktadır (Lalik, 1975: 58). Likidite Oranları; cari oran, asit-test oranı, nakit oranından oluşmaktadır (Şamiloğlu ve Akgün, 2010:248).

Tablo 1: Oranlar ve Açıklamaları

ORANLAR	FORMÜL	AÇIKLAMA
Cari Oran	Dönen varlıklar / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	Cari oran, işletmenin genel likidite durumunu yansıtarak işletmenin dönen varlıklarının kısa vadeli borçları karşılama düzeyini gösterir. İşletmenin net çalışma sermayesinin yeterli kabul edilebilmesi için cari oranın mutlaka 1,5:1'den fazla olması gerekir. Oranın 1'den büyük olması işletmenin ödeme gücünün pozitif olduğunu göstermektedir.*
Asit-test Oranı	(Dönen Varlıklar- Stoklar) / KVKYK veya (Hazır Değerler+ Süratle Paraya Çev. Değerler) / KVKYK	Cari oranı tamamlayarak onu daha anlamlı kılan orandır. Bu oran hesaplanırken, likiditeleri düşük olan stoklar ve diğer dönen varlıklar grubunda yer alan gelecek yıllara ait peşin ödenmiş giderler dönen varlıklar tutarından indirilmektedir.**
Nakit Oranı (Disponibilite Oranı)	Nakit Oranı = Hazır Değerler/Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar Dönen Varlıkların Nakit Oranı = (Nakit Varlıklar/Dönen Varlıklar) Satışların Nakde Dönüşümü = (Dönem Başı Satışlar/Dönem Başı Nakit Varlıklar)	Nakit ve nakde dönüşmesi kolay değerlerin toplamının, kısa vadeli yabancı kaynaklar toplamına bölünmesi ile hesaplanır. Bu oran işletmenin elindeki mevcut hazır değerlerle kısa vadeli yabancı kaynakların ne ölçüde karşıladığını gösterir.*** Bu oranın 0.20'nin altına düşmemesi istenir. Ayrıca, bu oran nakit kullanımını izlemede finans yöneticisine daha çok katkıda bulunmaktadır. *****

Kaynaklar: *(Akgüç, 2013: 465).(Arat, 2005: 94), **(Akgüç, 1989: 33) (Arat, 2005: 95-96), *** (Çabuk ve Lazol, 2010: 210), **** (Berk, 1990: 26), ***** (Şamiloğlu ve Akgün, 2010:252).

1.2.3.2. Faaliyet Oranları

Faaliyet oranları, işletmenin sahip olduğu ve faaliyetlerini gerçekleştirdiği varlıklarını ne derecede etkin kullandığını belirlemeye yöneliktir. Faaliyet oranları; alacakların devir hızı, alacakların tahsil süresi, stokların devir hızı, stokların devir süresi, duran aktiflerin devir hızı ve toplam aktiflerin devir hızı olmak üzere altı grupta incelenir (Akgüç, 1987: 365-366).

Tablo 2: Oranlar ve Açıklamaları

ORANLAR	FORMÜL	AÇIKLAMA
Alacak Devir Hızı	$\text{Alacak Devir Hızı} = \frac{\text{Kredili Satışlar}}{\text{Ortalama Ticari Alacaklar}}$	İşletmenin ticari alacaklarını tahsil etme yeteneğini ve bir yıl süresince alacaklarını satışları ile kaç defa devir ettiklerini gösteren bir orandır.* İşletmelerin alıcılarına tanıdıkları kredi süresini ortaya koyan orandır.**
Stok Devir Hızı	$\text{Stok Devir Hızı} = \frac{\text{Satışların Maliyeti}}{\text{Ortalama Stok}}$ $\text{Mamul Stok Devir Hızı Oranı} = \frac{\text{Satılan Mamul Maliyeti}}{\text{Ortalama Mamul Stoku}}$ $\text{Yarı Mamul Stok devir hızı oranı} = \frac{\text{Üretim maliyeti}}{\text{Ortalama yarı mamul stoku}}$ $\text{İlk Mad. Mlz. Stok devir hızı oranı} = \frac{\text{İlk Mad. Mlz. giderleri}}{\text{Ortalama İMM stoku}}$ $\text{Stok Devir Hızı} = \frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Ortalama Stoklar}}$	Ortalama bir hesapla stok kalemlerinin ne kadar bir süre içerisinde tüketildiğini veya satış hasılatı unsuru halinde dönüştüğünü ölçer.* Oran, Varlıkların kullanımındaki verimliliği. ***, ****
Stok Devir Süresi veya Ortalama Stokta Kalış Süresi	$\text{Stok Devir Süresi} = \frac{360 \text{ (veya 365)}}{\text{Stok Devir Hızı}}$	Stokların likidite durumunu ölçen göstergelerden biridir. Bu süre gün olarak, ortalama stok tutarının satılan mal maliyetine oranlanması ve bunun 360 veya 365 ile çarpılması sonucu elde edilir**. (Akgüç, 1989: 58).
Duran Varlıkların Devir Hızı Oranı		Bu oran, işletmedeki 1 birimlik maddi duran varlık yatırımının yarattığı satış hacmi ile ilgili bilgi sağlar. **
Net Satış Tutarının, Maddi Duran Varlıklara Oranı:		İşletmenin maddi duran varlıklara gereğinden fazla yatırım yapıp yapmadığını, işletmede atıl üretim kapasitesi olup olmadığını araştırmak için kullanılan ölçüttür.

Kaynaklar: *(Şamiloğlu ve Akgün, 2010:252). ** (Akgüç, 2013: 465). (Arat, 2005: 94), ** (Akgüç, 1989: 33), (Arat, 2005: 95-96), *** (Göksu ve Seziş, 1996: 26). **** (Gücenme, 2005: 195).

1.2.3.3. Mali Yapı Oranları

İşletmenin finansal yapısını ortaya koyarak uzun vadeli borç ödeme gücünü gösteren oranlardır (Aydın, Başar, Coşkun, 2007: 101). Bu oranlar, işletmenin varlıklarının ne kadarlık bir kısmının kısa ve uzun vadeli borçlarla, ne kadarlık bir kısmının da öz kaynaklarla karşılandığını ve öz kaynaklar ile yabancı kaynaklar arasında uygun bir dengenin bulunup bulunmadığının belirlenmesini ölçmeyi sağlar. Finansal yapı oranları, işletmenin faaliyetlerinin zararlar kapatılması, mevcut varlıkların değerinin düşmesi ve gerekli nakit hareketlerinin gerçekleşmemesi durumunda işletmenin borçlarını ödeyip ödeyemeyeceği konusunda önemli bilgiler sağlar (Göksu ve Seziş, 1996: 23).

Tablo 3: Oranlar ve Açıklamaları

ORANLAR	FORMÜL	AÇIKLAMA
Finansal Kaldıraç Oranı	Finansal Kaldıraç Oranı = Yabancı Kaynaklar Toplamı/Aktif Toplam	Bu oran, işletmenin finansal yapısının hangi oranda yabancı kaynaklarla finanse edildiğini gösterir. Bu oranın yüksek çıkması, finansal riskin yüksek olması demektir.*
Genel Ödeme Gücü Oranı	Genel Ödeme Gücü Oranı = Aktif Toplam/Yabancı Kaynaklar	Genel olarak bu oranın 1'den büyük olması istenir. Bu durumda işletmenin borçlarını rahatlıkla ödeyebileceği söylenebilir.**
Öz kaynaklar Oranı	Öz Kaynaklar Oranı = Öz Kaynaklar Toplamı/Aktif Toplamı	İşletme varlıklarının ne kadarlık bir kısmının ortaklar veya işletme sahiplerince finanse edildiğini gösterir. Bu oranın yüksek olması işletmenin uzun vadeli borçları ile bunların faizlerini ödemedeki güçlüğüyle karşılaşma ihtimalini azaltır.***
Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların Öz Kaynaklara Oranı:	Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Öz Kaynaklara Oranı	İşletmenin öz kaynaklarının yüzde kaçını kadar kısa vadeli yabancı kaynağı olduğunu gösterir. Bu oran, uzun vadeli borcu olmayan veya uzun vadeli borç tedarik edemeyen işletmelerin kısa vadeli yabancı kaynaklardan yararlanma durumunu ölçmek istediğinde kullanılır****
Borçlanma Katsayısı Oranı:	Borçlanma Katsayısı Oranı = Yabancı Kaynaklar Toplamı / Öz Kaynaklar	İşletmenin öz kaynaklarının yüzde kaçını kadar yabancı kaynaklardan yararlandığını gösterir. Oranın sonucu %100 veya bunun altında veya üstünde çıkabilir.*****

Kaynaklar: * (Konuralp, 2001: 107).** (Arat, 2005: 99-100).*** (Göksu ve Seziş, 1996: 24).**** (Akıncı ve Erdoğan, 1995: 263).***** (Şamiloğlu ve Akgün, 2010: 260-261)

1.2.3.4. Kârlılık Oranları

İşletmenin inceleme dönemi içinde faaliyetleri sonucu yeterli kar elde edip etmediğini ölçen oranlardır. Bu oranlar analizin amacına göre değişir. İşletmenin satış üzerinden kârlılık derecesi araştırılabilir. Bu oranların hesaplanmasında temel olarak gelir tablosundan yararlanılır. Ayrıca bilançoda da kullanılır (Çetiner, 2007: 154).

Kârlılık oranları; dönem net kârının öz kaynaklara oranı, dönem kârının öz kaynaklara oranı, iktisadi kârlılık oranı, brüt satış kârı oranı, faaliyet kârı oranı, olağan kâr oranı, dönem net kârı oranı, aktif kârlılık oranı, satışların maliyeti oranı, finansman giderleri karşılama oranı, borç servis oranı, sabit ödemeleri karşılama oranı olmak üzere on iki başlıkta incelenecektir (Çetiner, 2007: 155).

Tablo 4: Oranlar ve Açıklamaları

ORANLAR	FORMÜL	AÇIKLAMA
Dönem Net Kârının Öz Kaynaklara Oranı	$\text{Dönem Net Kârının Öz Kaynaklara Oranı} = \frac{\text{Dönem Net Kârı}}{\text{Öz Kaynaklar}}$	Dönem net kârının öz kaynaklara oranı, işletme sahipleri tarafından sağlanan kaynağın bir birimine düşen kâr payını göstermektedir.*
İktisadi Kârlılık Oranı:	$\text{İktisadi Kârlılık Oranı} = (\text{Dönem Kârı} + \text{Faiz Giderleri}) / \text{Pasif Toplamı}$	Tüm sermaye kârlılığı olarak da adlandırılan iktisadi kârlılık oranı, eğer yabancı kaynaklara faiz ödenmeseydi işletmenin ulaşabileceği kârlılık düzeyi hakkında fikir vermektedir.*
Brüt Satış Kârı Oranı:	$\text{Brüt Satış Kârı Oranı} = \frac{\text{Brüt Satış Kârı}}{\text{Net Satışlar}}$	Bu oran işletmenin satış kârlılığını gösterir. **
Faaliyet Kârı Oranı:	$\text{Faaliyet Kârı Oranı} = \frac{\text{Faaliyet Kârı}}{\text{Net Satışlar}}$	Faaliyet kârı oranı, iş hacmi kârlılığı hakkında bilgi verir.*
Olağan Kâr Oranı:	$\text{Olağan Kâr Oranı} = \frac{\text{Olağan Kâr}}{\text{Net Satışlar}}$	Olağan kâr oranı, faaliyet kâr oranından sonra kârlılık üzerinde etkili olan diğer faaliyetlerle ilgili gelir ve gider ile finansman giderlerinin kârlılık üzerindeki etkisini gösterir **
Dönem Net Kârı Oranı:	$\text{Dönem Net Kârı Oranı} = \frac{\text{Dönem Net Kârı}}{\text{Net Satışlar}}$	Dönem net kârı oranı, işletmenin tüm giderleri ve vergiden sonraki kârlılığını ölçer. **
Aktif Kârlılık Oranı:	$\text{Aktif Kârlılık Oranı} = \frac{\text{Dönem Net Kârı}}{\text{Aktif Toplamı}}$	Bir işletmenin yapmış olduğu yatırımın kârlılığını gösterir. **
Satışların Maliyeti Oranı:	$\text{Satışların Maliyeti Oranı} = \frac{\text{Satışların Maliyeti}}{\text{Net Satışlar}}$	Satışların maliyeti oranı, işletmenin her 1 TL satışı içindeki satışların maliyetinin payını gösterir. ***
Finansman Giderleri Karşılama Oranı:	$\text{Finansman Giderleri Karşılama Oranı} = \frac{\text{Dönem Kârı} + \text{Faiz Giderleri}}{\text{Faiz Giderleri}}$	Finansman giderleri karşılama oranı, işletmenin finansman giderlerini karşılama yeteneğinin olup olmadığının göstergesidir.**
Borç Servis Oranı:	$\text{Borç Servis Oranı} = \frac{\text{Dönem Net Kârı} + \text{Nakit Çıkışı Gerektirmeyen Giderler} + \text{Faiz Giderleri}}{\text{Borç Anapara Taksitleri} + \text{Faiz Giderleri}}$	Borçları karşılama oranı, işletme borçlarının anapara taksiti ve faiz toplamının, ilgili dönemde işletme faaliyetleri sonucunda yaratılan fon kaynakları ile ödenip ödenemeyeceğini gösterir. Oranın 2 olması normal kabul edilir *.
Sabit Ödemeleri Karşılama Oranı:	$\text{Sabit Ödemeleri Karşılama Oranı} = \frac{\text{Dönem Kârı} + \text{Sabit Ödemeleri} + \text{Nakit Çıkışı Gerektirmeyen Giderler}}{\text{Sabit Ödemeler}}$	Oran, işletmenin dönem içindeki yerine getirmek zorunda olduğu yükümlülüklerin kaç katı gelir elde ettiği belirlenir****
İşletme Değeri Oranları:	1. Hisse Senedi Başına Kâr Oranı: $\text{Hisse Senedi Başına Kâr Oranı} = \frac{\text{Dönem Net Kârı}}{\text{Hisse Senedi Sayısı}}$ 2. Fiyat - Kazanç Oranı: $\text{Fiyat - Kazanç Oranı} = \frac{\text{Hisse Başına Piyasa (Borsa) Fiyatı}}{\text{Hisse Başına Kâr}}$ 3. Hisse Senedi Başına Defter Değeri Oranı: $\text{Hisse Senedi Başına Defter Değeri Oranı} = \frac{\text{Öz Kaynaklar}}{\text{Hisse Senedi Sayısı}}$ 4. Piyasa Değeri - Defter Değeri Oranı: $\text{Piyasa Değeri - Defter Değeri Oranı} = \frac{\text{Hisse Senedi Başına Piyasa Değeri}}{\text{Hisse Senedi Başına Defter Değeri}}$	İşletme değeri oranları; hisse senedi başına kâr oranı, fiyat – kazanç oranı, hisse senedi başına defter değeri oranı, piyasa değeri – defter değeri oranı, hisse senedi başına dağıtılacak kâr oranı ve kâr payı verim oranı olmak üzere altı başlıkta incelenecektir****

Kaynak: * (Akdoğan ve Tenker, 2010: 671).**(Çetiner, 2007: 155).*** (Şamiloğlu ve Akgün, 2010: 261).(Çabuk ve Lazol, 2010:238).

2. SEKTÖRLERE GÖRE KULLANILAN ORANLAR

2.1. Havayolu Sektörü

Havayolu İşletmelerinde Kullanılan Oranlar ve Analizi

Havayolu sektörü, olumsuz ekonomik, finansal ve iş koşullarına, en büyük işletme giderlerini temsil eden tarihsel olarak yüksek yakıt ve işçilik maliyetleri gibi zorluklara maruz kalmaya son derece savunmasızdır. Havayolu iş kolunda devam eden belirsizlikler, önde gelen U.S hava yollarının vaka incelemesine dayanılarak bu altı endüstrideki geleneksel finansal oranların davranışlarını analiz etmede büyük ilgi uyandırdı. Birleşmeler, sürekli artan yakıt fiyatları ve işçilik maliyetleri ve eski uçakların daha verimli yakıt tüketimiyle değiştirilmesidir (Stepanyan 2014).

Durgunluk ve yükselen yakıt fiyatları nedeniyle U.S airlines, işletme masraflarını azaltmalarına ve kârlılıklarını artırmalarına yardımcı olacak kapasite azaltımına başvurdu. Havayolu sektöründeki son gelişmelere rağmen kar ve yolcu trafiğine yönelik hava seyrüsefer talebinin yavaş büyümesi ve yüksek yakıt fiyatları nedeniyle kârlılık hala düşük seviyelerde seyretmektedir.

Bu nedenle, Amerikan havayolu endüstrisine özgü seçilmiş mali oranların davranışı ve seçilen sekiz önde gelen ABD taşıyıcılarının mali performansının analizi üzerine odaklanan iki yönlü bir yaklaşıma sahiptir.

Ayrıca, önde gelen ABD havayollarının seçtikleri mali oranlar, belli bir zaman periyodu boyunca, tarihsel finansal oranlarla ve geleneksel havacılık kurallarıyla karşılaştırılarak havayolu sektörüne uygulanabilir olup olmadığı değerlendirilir.

Yine yapılan çalışmaya göre; seçilen ABD lider havayollarının mali tablolarında, havayolu sektörüne ve zaman içindeki trendlere özgü davranışlarını anlamakla kalmayıp aynı zamanda ABD büyük havayollarının mali performansını değerlendiren geleneksel finansal oranlar kullanarak raporlanan bilgilerin niceliksel bir analizini sunuyordu. Havayollarının karşı karşıya olduğu başlıca zorlukları ortaya çıkaracak altı ardışık yıldır (2007-2012). Çalışma öncelikle havayollarının finansal performans ve koşullarının kârlılığı ve riski ölçmek için kullanılan geleneksel oranlar yoluyla değerlendirilmesine ağırlık veriyor ve nakit temelli bir analizi kapsamıyor. Çalışmada finansal oranlar ve önlemler analizimizin endişe kaynağı olup kısa vadeli likidite analizi, karlılık analizi ve uzun vadeli ödeme gücü analizi olmak üzere finansal tablo analizi alanlarına göre sınıflandırılmıştır (Stepanyan 2014).

2.2. Sağlık Sektörü

Sağlık sektöründe kullanılan finansal oran analizinin, bir işletmenin mali durumunu değerlendirmeye yardımcı olmak için yaygın olarak kullanılan bir teknik olduğunu belirttik. Bu çalışmada, sektörde en sık kullanılan finansal oranlar ve finansal oran değerlendirilmesi sunmaktadır (Fundamentals of Healthcare Finance 2009).

Ancak, sağlık sigortasında karşılaşılabilecek her oranı listelemek olanaksızdır. Ayrıca, bazı oranlarda varyantlar veya çoklu tanımlar vardır, dolayısıyla burada verilen tanımların başka yerlerde kullanılanlarla tam bir eşleşme olduğunun garantisi yoktur. Yine de, bu ek, birçok oran analizi gereksinimini karşılayacak tek bir kaynak sağlar. En azından, daha ileri analiz için bir başlangıç noktası sağlar. Bununla birlikte, bu listenin öncelikli olarak hastanelerde yapılan analizlerden kaynaklandığına dikkat edilecek, bu nedenle diğer sağlayıcı türlerine özgü oranlar bu ekte görünmeyebilir.

Mali durum analizlerinde kullanılan oranlar ve tanımları öncelikle hem sanayi hem de belirli rakip seviyelerdeki karşılaştırmalı verilerin kullanılabilirliği ile sağlanmaktadır. Böylece, karşılaştırmalı veri seti, herhangi bir analizde kullanılan oranları ve tanımları belirler. Belki de hastaneler için karşılaştırmalı verilerin en eksiksiz seti, Ingenix tarafından her yıl yayınlanan "Hastane Mali ve Çalışma Göstergelerinin Yönetimi" dir.

2.3. Finansal Sektör

Oranlar, işletmenin finansal performansını bütüncül bir biçimde değerlendirmek ve işletmedeki performansını endüstrideki akranlarıyla karşılaştırmak için kullanılır. Oranlar kendileri tarafından bir 'son' değil, bir varlığın temellerini anlamak için bir vasıta. Finansal sektördeki kuruluşları değerlendirmek için standart bir oranlar izler. Bunlar 4 kategoriye ayrılabilir:

Büyüme Oranları

Sermaye Yeterliliği ve kaldıraç oranları

Aktif Kalitesi Oranları

Kârlılık Oranları

Tablo 5: Sektöre Göre Oran Dağılımı

ORANLAR	ORANLAR		
	FİNANS SEKTÖRÜ	HAVAYOLU SEKTÖRÜ	SAĞLIK SEKTÖRÜ
KARLILIK ORANLARI	✓	✓	✓
Toplam Marj			✓
Kârlılık analizi		✓	
özel öğeler de dahil olmak Net gelir (zarar)		✓	
Aktif Karlılığı (ROA)		✓	✓
Toplam aktif devir hızı		✓	✓
Sabit kıymet devir hızı		✓	
Brüt kar marjı		✓	✓
Varlıklara Nakit Akışı (varlıklara EBITDA)			✓
FAVÖK marjı		✓	✓
Özkaynak Kârlılığı (ROE)			✓
Net Kar marjı		✓	
LİKİDİTE ORANLARI		✓	✓
Cari oran		✓	✓
Likidite oranı		✓	✓
Nakit oranı		✓	✓
SERMAYE YAPISI ORANLARI			✓
VARLIK VERİMLİLİĞİ(YÖNETİM) ORANLARI			✓
BÜYÜME ORANLARI	✓		
AKTİF KALİTESİ ORANLARI	✓		
FİNANSAL YAPI ORANLARI			✓

SONUÇ

Mali analiz, işletmenin bugünkü finansal pozisyonunu performansını belirlemek ve gelecekteki finansal performansını tahmin etmek amacı ile yapılmaktadır. Bu amaçla bazı mali analiz teknikleri kullanılmaktadır. Mali analiz teknikleriyle firmanın etkinlik ve başarı derecesinin ölçülmesinde işletme hedeflerine ulaşmamışsa sebeplerini araştırmada, geleceğe ait planlar hazırlamada, finansal konularda doğru kararlar alınmasında kullanılmaktadır.

Çalışmada ayrıca hava, sağlık ve finans sektörlerine kullanılan finansal oranlar sektörlere göre belirlenmiştir. Sektörlerde kullanılan finansal oranların sektörler açısından sektörlerin finansal durumunu, faaliyet sonuçlarını ve finansal yönden gelişmesini tespit etmek ve sektörlerle ilgili geleceğe dönük tahminde bulunabilmek için, finansal oranların çok önemli olduğu kanısına varılmıştır.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, N. 2010, Tenker, N. Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri, (On birinci Baskı), Gazi Kitabevi, Ankara.
- Akgüç, Ö. 2013, Mali Tablolar Analizi, (15.Baskı), Avcıol Yayınları, İstanbul.
- Akıncı, N ve Erdoğan, N. 1995, Finansal Tablolar ve Analizi, (4. Baskı), Fakülteler Kitabevi- Barış Yayınları, İzmir.
- Arat, E. 2005, Finansal analiz aracı olarak oranlar: ilkeler & yorumlar. Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı, İstanbul.
- Aydın, N., Başar, M., ve Coşkun, M. 2007, Finansal Yönetim Gözden Geçirilmiş, (2.Baskı), Genç Copy Center, Eskişehir.
- Bektöre, S., Çömlekçi, F., ve Sözbilir, H. 2013,. Mali Tablolar Analizi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Çabuk, A. ve Lazol, İ. 2010, Mali tablolar analizi. (Sekizinci Baskı). Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.
- Çetiner, E. 2007, İşletmelerde Mali Analiz. (Beşinci Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi
- Credit Analysis & Research Ltd. 2016. Ratios – Financial Sector. *Ratios - Financial Sector Entities*.
- Fundamentals of Healthcare Finance 2009, Online Appendix B Financial Analysis Ratios. Chicago: Health Administration Press http://www.ache.org/pubs/hap_companion/gapenski%20fhf/FHFOLAPPB.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Gücenme, Ü. 2005, Mali Tablolar Analizi, (Üçüncü Baskı). Marmara Kitabevi, Bursa.
- Moore, J., Bolte, B., Hall, J., Swaringen, T., and Meyer, T. 2014, Financial Analysis. <http://mmoore.ba.ttu.edu/Fin3321/Draft%203%20-%20Examples/Brinker-Draft%203%20Final.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Şamiloğlu, F. 2010, Akgün, A.İ. Finansal Tablolar Analizi. (2. Baskı). Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.
- Stepanyan, A. 2014, March-April. “Traditional Ratio Analysis in the Airline Business: A Case Study of Leading U.S Carriers”. *International Journal of Advances in Management and Economics*, 3(2): 175-190